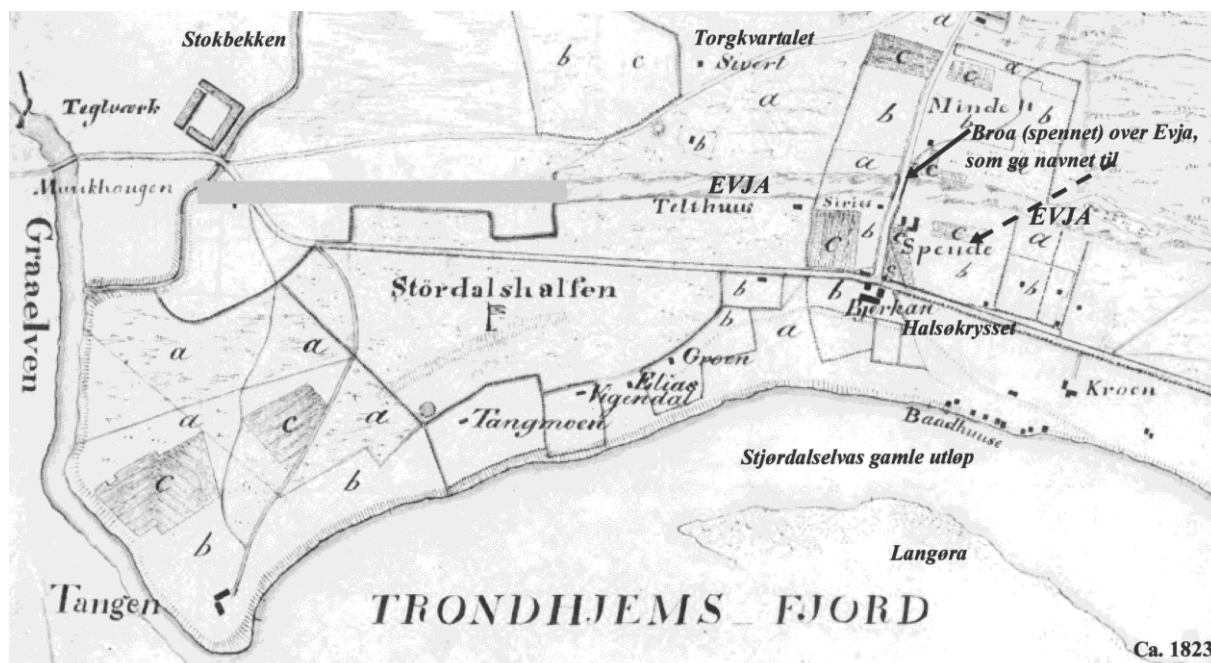

1823 Stjørdalshalsen

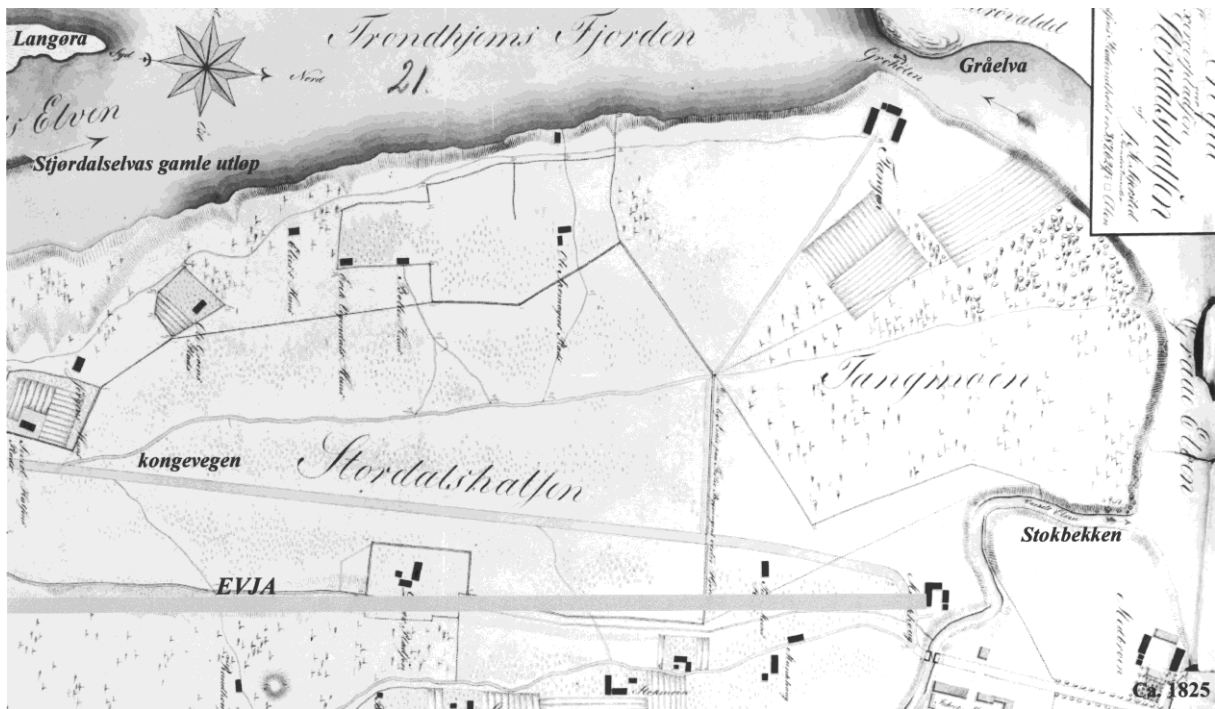
Det er nok mange som nikker gjenkjennende til navnet Stjørdalshalsen, eller ”Schørdashæsjen” (forkortet: *hæsjen*) som de eldste blant de innfødte sier. Etter en viss utvanning av dialekten, grunnet tilsiget av innflyttere, ble det ”Halsen” gjennom ”nedpå Halsen”, Halsen krets, Halsen skole etc. Begreper, dialekter og språket generelt, forandrer seg gjennom ytre påvirkninger, hvor TV og SMS (mobil) i våre dager mest revolusjonerer både skriftlig og verbal form. Mållag og andre interesseorganisasjoner kjemper sin kamp. Språkrådet holder på med såkalt ”normalisering” - og lokale oppsittere krangler med byråkrater og offentlige navnekonsulenter. Begrepene *Schørdashæsjen* og *Hæsjen* er i ferd med å forsvinne. De har blitt erstattet av begrepet ”gata” - så lenge det varer. Mye av det jeg har nevnt her innledningsvis går i arv, enkelt og greit. Ungdomskulturen skaper nyanser, noe kommer - noe går. Men så var det dette med at begreper og navn overlever, blir brukt - men vedkommende vet ikke hvorfor eller hvor hen. Slik er det med Stjørdalshalsen / Hæsjen. Min påstand er at det store flertallet av dagens 20 000 stjørdalinger ikke vet opphavet til Stjørdalshalsen. Hvor er denne ”halsen”?

I overført betydning snakker vi om *sentrum*, hvorav kjernen er torget. Men slik har det ikke alltid vært. Stjørdal / Halsen krets var nok for det meste røsslyng, og er av nyere dato. Fra riktig gammelt av var *sentrum* ved oser, langs elver, ferjeleier og veiårer. Jernbanen skapte sine stasjonsbyer. I vår kommune var både Værnes og Sandfærhus såkalte *sentrum* i mange hundre år. Ja, faktisk het Stjørdalshalsen først for Værneshalsen. Og igjen er det elvene som i lag med naturskapte formasjoner ga assosiasjoner til menneskekroppen. En fant en hals.

Skal en forstå hvor begrepet ”hals” kommer inn, må en tilbake til evjene. Disse igjen kan være gamle elveløp eller bekker. Mange mener at det var et eldre løp til Stjørdalselva, som gikk nordover helt til Stokkberga før det rann vestover til Tangen. Minst to slike evjer dominerte landskapet på Stjørdal. Hovedevja gikk fra langt inne på flyplassen, omtrent der rullebanen går. Så gikk den nordover under E14, midt gjennom brannstasjonen, under ”gata” og fulgte Parkveien forbi Rådhuset. Deretter på skrå nedover mot jernbaneovergangen (nederst i Skolegata) og rann ut i Stokkbekken og Græelva litt nordvest for krysset

Innherredsvn./Havnegata. Denne evja ga så i sin tur navnet til Spende (broa over evja) på andre siden av Stjørdalens Blad. Noen mener sågar at evja er en rest av Leksa i Lånke, den gangen Stjørdalselva hadde et annet utløp i fjorden. Evjene de siste hundre årene er forsenkninger mellom gamle strandvoller hvor vann siver inn fra grunnvannreservoaret.

Med utgangspunkt i Evja og det gamle elveløpet til Stjørdalselva (mellom E6 og Langøra) ble det en landtunge. Tangen ble navnet på det ytterste punktet på halsen. Hva som i sin tur videre gir hodet, får være opp til hver enkelt, om det kun er Sutterøa opp til Kvislabakken skole (Holmen), eller Vikanlandet eller Forbordsfjellet for den saks skyld. Eller ingenting. Når vi så har slått fast at landområdet mellom de to elvene utgjør Halsen, og i tillegg vet at det var langs Stjørdalselva bebyggelsene først lå, hvor både Kongeveien (Innherredsveien, R50, E6) og jernbanen gikk, skjønner vi at nettopp dette *sentrum* ble hetende for Stjørdalshalsen, og ble mer og mer fjernt fra det som senere i vår tid gikk under navnet ”hæsjen”. En kan si at kun nedre del av vår tids ”hæsjen” ligger innenfor den opprinnelig ”hæsjen”. Dagens Stjørdal sentrum (downtown) ligger geografisk ikke i Stjørdalshalsen. Begrepet har kun gjennom en *skuldertrekning* beveget seg verbalt og i overført betydning østover.

Noen mener at grunnvannreservoaret er større for Trondheim Lufthavn, Værnes enn de berømte reservoarer på Gardermoen. Dersom Stjørdalselva fortsetter å grave slik den gjør i sine slakke svinger gjennom Lånke, samt skaper innsig til de underjordiske evjer, kan en saktens spå. Husk at en gikk på skøyter på Evja langt ut på 1930-tallet. Evja ligger kanskje der et sted fortsatt under Værnes og nedre del av dagens Stjørdal sentrum. Regnvær har vi nok av. Saltet kan bli vasket bort. Limet forsvinner. Kortene begynner å gli. Det stuper fort ned til nærmere 100 m dybde i fjorden utenfor rullebanen. Sibylla kan få rett. Hun har spådd at Værnes kirke skal gli ut i fjorden en pinsedag. Og som det ikke er nok, vil jeg minne om at det er flere som har mistet sin *hals* på Langøra.

